

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Yaşlı Bireye Multidisipliner Yaklaşım Modülü: Hazırlık Aşaması

¹Nafiz Bozdemir, ²Ali Özeren, ²Filiz Koç, ¹Sevgi Özcan, ³Rengin Güzel, ⁴Cemil Göçmen, ⁵Ertan Kara, ⁶Hüseyin Özer, ⁷Cansun Demir, ⁸S.Sadi Kurdak, ⁹Abdi Bozkurt, ¹⁰Figen Doran

¹Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, ²Nöroloji Anabilim Dalı, ³Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, ⁴Farmakoloji Anabilim Dalı, ⁵Halk Sağlığı Anabilim Dalı, ⁶İç Hastalıkları Anabilim Dalı, ⁷Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı, ⁸Fizyoloji Anabilim Dalı, ⁹Kardiyoloji Anabilim Dalı, ¹⁰Tıp Eğitimi Anabilim Dalı. ADANA-TÜRKİYE

ÖZET

Giriş: Yaşlı nüfus arttıkça geriatri ülkeler için vazgeçilmez ve giderek önemi artan bir konu haline gelmiştir. Bu makalenin amacı, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin yaşlı bireye yaklaşım hakkında bilgi kazanmaları, yaşlı bireyin sağlık sorunlarını tanımlayıp temel değerlendirme yapabilmelerini sağlamak amacıyla planlanan “yaşlı bireye multidisipliner yaklaşım modülünün” hazırlık aşamasını paylaşmaktır.

Gereç ve Yöntem: Modülün hazırlık aşamasında farklı disiplinlerden gelen 36 öğretim üyesinin görüş ve düşünceleri alınmıştır. Bu yeni eğitim modelinin “yaşlı bireye multidisipliner yaklaşım modülü” olarak adlandırılmasına karar verilmiştir. Bu kurul üyeleri arasından seçilen dokuz öğretim üyesi ile oluşturulan bir çalışma grubunun, modül içeriğinin, tespit edilmesi ve uygulanma aşamasına kadar olan hazırlıkları yürütülmesine karar verilmiştir.

Bulgular: Fakültemizin tıp eğitim müfredatı ayrıntılarıyla incelendikten sonra, modülün temel tıp derslerini almış ve klinik stajlara başlamak üzere olan 3. sınıf öğrencilerine uygulanması planlanmıştır. Modülün eğitim içeriğinin teorik ders sunumları, hasta senaryoları ve konu ile ilgili film gösterimi olmak üzere üç ana başlıktan oluşmasına karar verilmiştir.

Sonuç: Müfredata eklenen bu yeni modülün, her yıl alınacak geribildirimler ışığında geliştirilmesinin yarının hekimleri olarak yetiştireceğimiz öğrencilerimizin, yaşlı bireylere yaklaşımlarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmüştür.

Anahtar sözcükler: yaşlılık, yaşlı sağlığı, mezuniyet öncesi tıp eğitimi

Çukurova University Faculty of Medicine Multidisciplinary approach module to elder individuals:
Preparation step

Abstract

Introduction: As the population of elder people escalates in a society, geriatrics becomes an important and indispensable issue. The goal of this manuscript is to share the preparation step of approaches to elder individuals which is designed for medicine students to gain insights regarding how to approach elder individuals, how to identify their health problems and make basic evaluations.

Materials and methods: In the preparation of this module opinions and thoughts 36 faculty members of various disciplines were recruited. This new education module is decided to be named as “Multidisciplinary Approach Module to Elder Individuals”. The content of this module is planned to be established, until the execution step by a study group composed of nine faculty members.

Findings: After detailed examination of our faculty’s education curriculum, it was planned to practice on third year students who were prepared to start their clinical internship. The education content of the module is decided to include three main topics; theoretical courses, patient scripts and movies regarding this issue.

Conclusion: It is thought that this new module, which will be added to curriculum and will be revised every year in light of feedbacks, will affect students’ approach to elder people in a positive manner.

Keywords: *Elderliness, elderly health, undergraduate medical education*

Bozdemir N, Özeren A, Koç F, Özcan S, Güzel R, Göçmen C, Kara E, Özer H, Demir SC, Kurdak SS, Bozkurt A, Doran F. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Yaşlı Bireye Multidisipliner Yaklaşım Modülü: Hazırlık Aşaması. TJFMPC, 2011; 5:1-8.

İletişim: Doç. Dr. Filiz Koç
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Nöroloji Anabilim Dalı- ADANA
Tlf: 0322 3386060
e-posta: koc.filiz@gmail.com

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılığı, “çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması” olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler 60 yaş, DSÖ ise 65 yaştan sonrasını yaşlılık dönemi olarak kabul etmektedir. ¹ DSÖ'nün yaptığı hesaplamalara göre, 1998 yılı itibari ile dünyada 390 milyon olan 65 yaş üstü nüfusun, 2025 yılında 800 milyona ulaşarak toplam nüfusun %10'unu oluşturacağı tahmin edilmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de değişmekte olan bu nüfus yapısı göz önüne alınarak, bu insanların olası gereksinimlerini karşılamaya yönelik hazırlıkların yapılması gerekmektedir. Bu konuda ele alınması gereken önemli konulardan biri, sağlık hizmetlerinin yeniden düzenlenmesidir. Hekimlerin yaşlanan bir nüfusun ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamak üzere eğitilmesi giderek önem kazanmaktadır.¹⁻³ Bu nedenle birçok tıp fakültesinin eğitim programında “yaşlı sağlığı” ile derslere yer verilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde eğitim programının da bu soruna yönelik değişiklikler yapan tıp fakültelerinin sayısının da dünyada her geçen gün arttığı görülmektedir.⁴

Sağlık Bakanlığı'nın “herkese sağlık” uygulamaları çerçevesinde geriatri konusunda mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programları yer almaktadır. ⁵⁻⁷ Fakültemizde de yarının hekimleri olarak yetiştirdiğimiz öğrencilerimizi, yaşlı bireylerin sağlık sorunları konusunda bilinçlendirmek, temel değerlendirme yapabilme bilgi ve becerisi kazandırmak amacıyla yeni bir eğitim modeli oluşturulması ve bu modelin ilk olarak 2006-2007 eğitim yılında uygulanması hedeflenmiştir. Bu eğitim modelinin fakültemiz öğretim üyeleri arasından seçilecek bir kurul tarafından oluşturulması fikri benimsenmiş, dekanlığımızın yaptığı çalışmalar sonucunda yaşlı popülasyonla ilgilenen bilim dallarında (Aile hekimliği, Beyin Cerrahisi, Biyokimya, Endokrinoloji, Enfeksiyon Hastalıkları, Farmakoloji, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon, Fizyoloji, Halk Sağlığı, Hematoloji, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Kardiyoloji, Nefroloji, Nöroloji, Onkoloji, Ortopedi, Patoloji, Psikiyatri, Romatoloji, ve Üroloji) görev yapan 36 öğretim üyesi ilk toplantısında bu yeni eğitim modelinin “yaşlı bireye yaklaşım modülü” olarak adlandırılmasına karar vermiştir. Modül içeriğinin ise bu kurul üyeleri arasından seçilen dokuz öğretim üyesi ile oluşturulan bir çalışma grubu tarafından tespit edilmesi uygun görülmüştür. Uygulanma aşamasına kadar olan hazırlıkların yine bu grup tarafından yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Bu makalede modülün hazırlık aşamalarının paylaşılması amaçlanmıştır.

Yaşlı Bireye Yaklaşım Modülünün Hazırlık Aşamaları

A. Eğitim Programlarının Araştırılması

Çalışma grubu, öncelikli olarak hem yurt içi hem de yurt dışında mezuniyet öncesi tıp öğrencilerine uygulanan eğitim modellerini incelemiş ve bu konuda yapılmış olan çalışmaları değerlendirmiştir. DSÖ, dünyadaki tüm tıp fakültesi öğrencilerinin geriatrik sorunları tanımlayabilmeleri ve yaşlılara karşı tutumlarını değerlendirebilmek için 1999 yılında bir çalışma başlattığı bilinmektedir. Bu çalışmaya Türkiye'nin de içinde yer aldığı 79 ülkeden tıp fakültesi yerel temsilcileri katılmış ve sonuçları da 2002 yılında yayınlanmıştır. ⁶ Bu çalışmada elde edilen veriler ışığında kültürel farklılıkların dikkate alındığı pilot modellerin oluşturulması, sağlıklı ve aktif yaşlanmanın öneminin kavranması, bunun için sosyal ve siyasal tedbirlerin alınması yanında tıp fakülteleri eğitim programında geriatri ile ilgili konulara ağırlık verilmesi gibi öneriler sıralanmıştır. Yuste Vakfının Avrupa Akademisi-Çalışma Grubu'nun Avrupa ülkelerinde geriatri eğitimine duyulan ihtiyaç ile ilgili sonuç bildirgesinin ikincisi 28 Mayıs 2004 tarihinde sunulmuştur. ⁸ Bu bildirgenin mezuniyet öncesi dönemle ilgili bölümünde, geriatriğin eğitim programının bir parçası olması, eğitimin tüm eğitim sürecine yayılması, her tıp fakültesinde geriatri bilim dallarının bulunması ve geriatri bilim dallarının liderliğinde öğrencilere geriatri eğitimi verilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁸ Yurt dışında yapılan çalışmalarda, mezuniyet öncesi dönemde verilen geriatri eğitiminin öğrencilerin yaşlı bireylere yaklaşımlarıyla ilgili bilgi, beceri ve tutumlarını olumlu yönde etkilediği gösterilmiştir. ⁹⁻¹³ Avrupa Birliği'nde, geriatri ile ilgilenen EAMA (European Academy for Medicine of Aging, 1958), UEMS-GMS (European Union of Medical Sciences-Geriatric Medicine Section,1997) ve EUGMS (European Union of Geriatric Medicine Society, 1999) gibi kuruluşların ürettiği politikalar ışığında mezuniyet öncesi ve sonrası eğitimde temel olarak hedeflenmesi öngörülen konular; yaşlıyla empati, sağlıklı yaşlanma, disiplinler arası ekip çalışması, etik ve geriatrik sendromlara yaklaşımdır. ¹⁴ Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de, fakültelerimizde geriatri bilim dalı olsun ya da olmasın, geriatri eğitimi mezuniyet öncesi tıp eğitim programında yer almaktadır. ¹⁴ Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde 3. sınıf öğrencilerine “Yaşlıda anamnez ve muayene”, 4. sınıf öğrencilerine “ Yaşlıda morfolojik ve fonksiyonel değişiklikler”, “Yaşlıda immunolojik değişiklikler” , “Yaşlıda ilaç kullanımı” 5. sınıf öğrencilerine “Yaşlıda kardiyovasküler, solunum, gastrointestinal, genitouriner, romatolojik,

hematolojik hastalıklar ve tedavileri” ve “Yaşlıda belli başlı enfeksiyon hastalıkları ve tedavileri” başlıklı teorik dersler anlatılmaktadır. 6. sınıf öğrencilerinin bir kısmı ise İç Hastalıkları rotasyonu sırasında Geriatri servisinde 1 ay çalışmaktadır.¹⁴

Hacettepe Üniversitesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Geriatri Ünitesi’nde 4. sınıf öğrencilerine “Geriatriye giriş, anamnez alma, geriatrik yaş grubunda fizyolojik değişiklikler, Alzheimer hastalığı” gibi teorik derslerin yanı sıra yatak başı interaktif (etkileşimli) eğitim verilmektedir. Ayrıca 6. sınıf öğrencilerinden her ay iki öğrenciye bir ay süreyle geriatri rotasyonu yaptırılmaktadır.¹⁴

Gülhane Askeri Tıp Akademisinde, 3. sınıf öğrencilerine, “Yaşlılık tanımı ve yaşa bağlı sistemik değişiklikler”, “Yaşlı olguların klinik değerlendirilmesindeki özellikler”, başlıklı teorik derslerin yanı sıra, 4. sınıf öğrencilerine, “Geriatrinin tanımı ve Türkiye’de geriatrisi”, “Yaşlılarda tarama yöntemleri”, “Yaşlılarda ilaç kullanımı”, “Polifarmasi ve iatrogeniz”, “Hastalıkların atipik prezentasyonları”, “Yaşlılarda sık görülen problemler”, “Yaşlanma ile sistemde görülen temel değişiklikler” başlıklı teorik dersler anlatılmaktadır. Altıncı sınıf öğrencilerine ise genel dahiliye rotasyonu içerisinde geriatri servis ve polikliniğinde çalışma imkanı verilmektedir.¹⁴

İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesinde 3. sınıf öğrencilerine “Geriatrik tıbbın ilkeleri” ve “Yaşlanma ile ortaya çıkan fizyolojik değişiklikler”, 5. sınıf öğrencilerine “Yaşlılığın takibi ve koruyucu tedaviler” ve “Geriatrik sendromlar” başlıklı teorik dersler anlatılmaktadır.¹⁴

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde 3. sınıf öğrencilerine “Geriatriye giriş” dersi anlatılmakta, 2. sınıf öğrencilerine ise probleme dayalı öğrenim modülü uygulanarak Geriatri servisi tanıtılmaktadır.¹⁴

19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde 3. sınıf öğrencilerine 15 ayrı anabilim dalından öğretim görevlilerinin katıldığı bir komite tarafından dört haftalık “Yaşlı Bloğu” uygulaması yaptırılmaktadır.¹⁵

Çalışma grubu elde edilen bu verileri değerlendirerek Türkiye’deki tıp fakültelerinde geriatri eğitiminin yapılması konusunda bilgi sahibi olmuş ve sonrasında da modül hazırlığının diğer aşamalarına geçmiştir.

B. Amaç ve Hedeflerin Belirlenmesi

Öncelikle fakültemizde eğitim programına eklenecek bu modülün hangi dönem öğrencilerine uygulanacağı konusunda bazı ön çalışmalar yapılmıştır. Değerlendirme sonrasında geriatri modülüne girecek olan öğrencilerin temel tıp derslerini almış, prepedötik eğitimi gören

üçüncü sınıf öğrencilerine uygulanması kararlaştırılmıştır. Temel ve klinik bilimlerde geriatrik yaş gruplarıyla ilgili teorik derslerin yanında uygulamaların da devam etmesine, anlatılmayan veya yeterince bilgi ve beceri kazanılmadığı düşünülen konulara bu modül içinde yer verilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Bu doğrultuda modülün amaç ve hedefleri belirlenmiştir.

Amaç: Tıp öğrencilerinin yaşlı bireye yaklaşım hakkında bilgi kazanmaları, yaşlı bireyin sağlık sorunlarını tanımlayabilmeleri ve temel değerlendirme yapabilmeleri amaçlanmıştır.

Öğrenim hedefleri: Bu modül sonunda öğrenciler;

1. Yaşlıların sosyodemografik özelliklerini tanımlayabilmeli,
2. Yaşlı bireyde sağlıkla ilgili sık karşılaşılan durumları açıklayabilmeli, birinci basamakta çözümlenebilecek olanları ayırt edebilmeli,
3. Yaşlı bireyin sağlık sorunlarına birinci basamakta çözüm üretebilmeli ve yönlendirebilmeli,
4. Yaşlı hastada sık görülen ilaç yan etkilerini ve ilaç etkileşimlerini sayabilmeli,
5. Yaşlanma ile cinsel işlev ve genitoüriner sistemde oluşan değişiklikleri sayabilmeli,
6. Yaşlı bireyin sağlığının korunması ve iyileştirilmesi ile ilgili bilgi sahibi olmalı ve sağlık eğitimi verebilmeli,
7. Terminal dönemdeki birey ve aileye yaklaşım yanında ölümü karşılamının aşamalarını açıklayabilmeli,
8. Yaşlı bireyde beslenme, günlük yaşam aktivitesi ve kognitif durum değerlendirmesi yapabilmelidir.

C. Eğitim İçeriğinin ve Yönteminin Belirlenmesi

Belirlenen ana amaç ve hedefler doğrultusunda bilgi, beceri ve tutum düzeyinde belirlenen eğitim içeriği Tablo 1’de görülmektedir. Küçük gruplara, interaktif yöntemlerle verilmesi planlanan modülün teorik dersler, hasta senaryoları ve film gösterimi olmak üzere üç ayrı eğitim aracı ile hazırlanması uygun görülmüştür.

I. TEORİK DERSLER

Aşağıda başlıkları verilen dört konunun teorik olarak amfi dersi şeklinde tüm öğrencilere anlatılması planlanmış, her ders için öğrenim amaç ve hedefleri ayrı ayrı belirlenmiştir.

Sunu 1: Yaşlıların sosyodemografik özellikleri ve koruyucu hizmetler

Amaç ve hedefler: Öğrencilerin yaşlıların sosyodemografik özellikleri ve koruyucu hizmetler hakkında bilgi kazanmaları amaçlanmıştır.

Bu dersin sonunda öğrenciler:

1. Yaşlı tanımını yapabilecekler,
2. Yaşlı bireylerin sosyodemografik özelliklerini sıralayabilecekler,
3. Yaşlı toplumun özelliklerini sayabilecekler,
4. Sağlık sorunlarına birinci basamakta nasıl çözüm üretebileceklerini ve yönlendirebileceklerini öğreneceklerdir.

Sunu 2: Yaşlı hastada ilaçların farmakokinetiği ve ilaç etkileşimleri

Amaç ve hedefler: Öğrencilerin yaşlı hastada ilaçların farmakokinetiği ve ilaç etkileşimleri hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmıştır.

Bu dersin sonunda öğrenciler:

1. Yaşlanma fizyolojisi ve farmakolojisini açıklayabilecekler,
2. Yaşlı hastada ilaç yan etkilerini ve ilaç etkileşmelerini sayabilecekler,
3. Yaşlı hastada reçete yazma prensiplerini ve tedavi planına bağlılığı sağlayabilmek için dikkat edilmesi gereken unsurları sayabileceklerdir.

Sunu 3: Terminal dönemdeki birey ve aileye yaklaşım, ölümü karşılamanın aşamaları Amaç ve hedefler: Öğrencilerin, ölmekte olan hastaya yaklaşım hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmıştır.

Bu dersin sonunda öğrenciler:

1. Son dönem hasta tanımı yapabilecekler,
2. Kubler Ross'un normal yas seyri evrelerini sayabilecekler,
3. Ölmekte olan hastaya yaklaşımda hekimin rolünü açıklayabilecekler,
4. Ölmekte olan hastaya yaklaşımda gelişimsel aşamaları sayabilecekler,
5. Ölmekte olan hastaya yaklaşımda tıbbi yasal yaptırımları ve uygulamaları açıklayabilecekler,
6. Palyatif bakımın tanımını yapabilecekler,
7. Palyatif bakımın özelliklerini sayabilecekler,
8. Terminal dönemde bakımın özelliklerini açıklayabileceklerdir.

Sunu 4: Yaşlanma ile cinsel işlev ve genitouriner sistemde oluşan değişiklikler

Amaç ve hedefler: Öğrencilerin, yaşlı cinselliğinin önemi, özellikleri, yaşlı cinselliğinde kadın ve erkeklerin sorunlarının belirlenmesi konusunda bilgi kazanmaları amaçlanmıştır.

Bu dersin sonunda öğrenciler:

1. Yaşlılıkta cinselliğin özelliklerini ve önemini açıklayabilmeli,
2. Yaşlanma ile genitouriner sistem ve cinsel işlevde oluşan değişiklikleri tanımlayabilmeli,

3. Yaşlı kadın ve erkeklerdeki cinsel sorunları ve bu sorunlara yol açan etmenleri sayabilmelidir.

II. SENARYOLAR

Belirlenen amaç ve hedefler doğrultusunda modülde toplam altı adet hasta senaryosunun yer alması uygun görülmüştür. Her senaryo için ayrı ayrı öğrenim amaç ve hedefleri belirlenmiş, akış şemaları, eğitici ve öğrenci rehberleri hazırlanmıştır.

Senaryo 1: Yaşlıların Sosyodemografik Özellikleri
Amaç: Öğrencilerin, teorik dersteki veriler ışığında yaşlı toplumun ihtiyaçlarını planlayarak, sağlık sorunlarına nasıl çözüm üretebilecekleri konusunda bilgi ve beceri kazanmaları amaçlanmıştır.

Öğrenim hedefleri:

1. Yaşlı toplumun sosyodemografik özelliklerini göz önüne alarak toplumsal ihtiyaçlarını planlayabilmek,
2. Yaşlı bireyin sağlık sorunlarının çözümünde birinci, ikinci ve üçüncü basamakta yapılabilecekleri sayabilmek olarak belirlenmiştir.

Senaryo 2: Koruyucu Hizmetler

Amaç: Öğrencilerin yaşlı bireyin sağlığının korunması ve iyileştirilmesi ile ilgili bilgi sahibi olmaları ve değişik olgularda farklı yaklaşım gerektiğini kavramaları amaçlanmıştır.

Öğrenim hedefleri:

1. Öğrencilerin koruyucu sağlık hizmetlerinin, tedavi edici sağlık hizmetlerinden daha ekonomik olduğunu kavramaları,
2. Koruyucu sağlık hizmetinin bir yaşam boyu verilmesinin gerekliliğini algılamaları,
3. Koruyucu sağlık hizmetlerinin yaşam kalitesini olumlu etkilediğini ve hizmetin sunulmasında bireyin rolünün önemli olduğunu kavramalarıdır.

Senaryo 3: Beslenme

Amaç: Öğrencilerin yaşlı beslenmesinin önemi, özellikleri, sık karşılaşılan sorunların (beslenme yetersizliği ve aşırı beslenme) belirlenmesi konusunda bilgi ve beceri kazanmaları amaçlanmıştır.

Öğrenim hedefleri:

1. Yaşlı hastalar günlük gıda tüketiminin özelliklerini sayabilmek,
2. Yaşlılıkta beslenme yetersizliğini tanıyabilmek,
3. Beslenmenin değerlendirilmesinde risk faktörlerini, öyküde ve fizik muayenede dikkat edilmesi gereken konuları sayabilmek,

4. Kişisel beslenme anketini bilmek ve beslenme skorunu belirleyebilmek,
5. Vücut kitle indeksini hesaplayabilmek olarak planlanmıştır.

Senaryo 4: Osteoartrit

Amaç: Öğrencilerin toplum içinde yaşayan osteoartritli yaşlı hastanın uygun fonksiyonel değerlendirmesini yapabilmeleri ve yaşlı bireylerde görülen inkontinans nedenlerini sayabilmeleri amaçlanmıştır.

Öğrenim hedefleri:

1. Osteoartritin bireyin sosyal yaşantısına olan etkisini söyleyebilmek,
2. Temel ve enstrümental günlük yaşam aktivite ve mobilitesini değerlendirebilmek,
3. Uygun baston kullanımı konusunda önerilerde bulunabilmek,
4. Düşmeye yatkınlığı artmış olan bireyleri belirleyebilmek,
5. Hastaların reçete edilenler dışında da ilaçlar aldıklarını bilmek ve yaşlılarda görülen inkontinans nedenlerini sayabilmek olarak belirlenmiştir.

Senaryo 5: Osteoporoz

Amaç: Öğrencilerin osteoporoz komplikasyonları, yaşlı hastada düşme sebepleri ve korunma yöntemleri ile hastanın yönetimi konusunda bilgi sahibi olmalarıdır.

Öğrenim hedefleri:

1. Osteoporozun komplikasyonlarını sayabilmek,
2. Yaşlı hastada düşme sebeplerini ve düşmeden korunma yöntemlerini söyleyebilmek olarak belirlenmiştir.

Senaryo 6: Demans

Amaç: Öğrencilerin demanslı yaşlı hastanın uygun işlevsel ve tanılabilir değerlendirmesini yapabilmeleri ve genellikle yaşlı nüfusta karşılaşılan kognitif bozukluklar hakkında bilgi sahibi olabilmeleri amaçlanmıştır.

Öğrenim hedefleri:

1. Kognitif işlevlerin neler olduğunu ve diğer santral sinir sistemi işlevleriyle etkileşimini açıklayabilmek,
2. Demans sendromunun başlangıç ve ana bulgularını söyleyebilmek,
3. Demans sendromunda ortaya çıkan kognitif - davranışsal işlev bozuklukları ile günlük yaşam aktivitelerindeki bozuklukları sayabilmek,
4. Yaşlı hastanın günlük yaşam aktivitelerini değerlendirebilmek,
5. Demanslı bir olgunun kognitif değerlendirmesini yapabilmek,
6. Demans sendromunun etyolojilerini söyleyebilmek,

7. Alzheimer hastalığını evrelendirebilmek,
8. Demansın kişinin sosyal yaşantısına etkisini açıklayabilmek,
9. Alzheimer hastalığının klinik yönetimi ile ilgili genel prensipleri tanımlayabilmektir.

III. FİLM

John Bayley'in "*Iris: A Memoir*" ve "*Elegy for Iris*" kitaplarından sinemaya uyarlanan, yönetmenliğini Richard Eyre'nin yaptığı, başrollerini Kate Winslet ve Jim Broadbent'in paylaştığı Alzheimer hastalığına yakalanan edebiyat profesörü yazar ve filozof Iris Murdoch'un biyografisinin anlatıldığı 2001 yapımı 90 dk. süreli dram türündeki "*Iris*" filminin ön bilgilendirmeden sonra toplu olarak izlettirilmesine karar verilmiştir.¹⁶

Amaç: Öğrencilerin demans sendromunun prototipi olan Alzheimer hastalığının başlangıç bulguları, yol açtığı kişisel ve sosyal sorunlar, hasta ve yakınlarına yaklaşım hakkında bilgi ve öngörü sahibi olabilmeleri amaçlanmıştır.

Öğrenim hedefleri:

1. Alzheimer hastalığının ortaya çıkış şekli ve ilk bulgularını fark edebilmek,
2. Hastalığın gidişi boyunca görülebilecek sorunlar hakkında fikir sahibi olmak,
3. Alzheimer hastalığında ortaya çıkan kognitif işlev bozuklukları, günlük yaşam aktivitelerinde bozulma, davranışsal problemler ve bunlarla başa çıkma yöntemleri hakkında fikir sahibi olmak olarak belirlenmiştir.

D. Modül Süresinin Belirlenmesi ve Programın Oluşturulması

Eğitim içeriği, yöntemi ve fakültemizde uygulanan diğer modüller, göz önüne alınarak modülün süresi beş tam gün olarak belirlenmiş ve ilk modül programı oluşturulmuştur (Tablo 1). Programın uygulama aşamasının koordinasyonu için hazırlık aşamasında görev alan ekibin dışında iki öğretim üyesi daha görevlendirilmiştir.

E. Modülün Değerlendirilmesi

Ön-son test uygulanması, gün sonu değerlendirmelerin yapılması ve modül sonunda genel geri bildirim alınması kararlaştırılmıştır.

Sonuç

Modülün, fakültemiz ilgili kurullarının da görüşü alınarak 2006-2007 eğitim öğretim yılının sonunda dönem 3 öğrencilerine uygulanması ve her yıl alınacak geri bildirimlerle geliştirilmesi planlanmıştır.

Kaynaklar

1. Kutsal Gökçe Y. Yaşlanan dünya ve yaşlanan insan. http://www.geriatri.org.tr/pdfler/saglikli_yaslanma_2005/S_Y_2005_01.pdf. Erişim tarihi: Temmuz 2007.
2. Konak A, Çiğdem Y. Yaşlılık olgusu. Sivas huzurevi örneği. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2005;29:23-63.
3. Akgün S, Bakar C, Budakoğlu İ. Dünya’da ve Türkiye’de yaşlı nüfus eğilimi, sorunları ve iyileştirme önerileri. Türk Geriatri Dergisi 2004;7:105-110.
4. World Health Organization and International Federation of Medical Students’ Associations. Global survey on geriatrics in the medical curriculum. http://www.who.int/ageing/projects/en/alc_global_survey_tegeme.pdf. Erişim tarihi: Ekim 2007.
5. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları TNSA (2003). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003/index.htm>
6. Keller I, Makipaa A, Kalenscher T, Kalache A, Geneva. Global Survey on Geriatrics in the Medical Curriculum. World Health Organization, Erişim adresi: http://www.who.int/ageing/projects/en/alc_global_survey_tegeme.pdf. Erişim tarihi: 2002.
7. Aycan S, Afşar O, Özkan S, Demirören M., Evcı ED. 21. Yüzyılda Herkes için Sağlık. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel müdürlüğü, Temmuz 2000, Ankara.
8. Conclusions of the European Academy of Yuste Foundation working party on the need for education in Geriatrics in Europe. 28 th of May, 2004. Erişim adresi: http://www.fundacionyuste.org/documentos_faey. Erişim tarihi: 2007.
9. Warren DL, Painter A, Rudisill J. Effects of geriatric education on the attitudes of medical students. J Am Geriatr Soc. 1983;31:435-8.
10. Swagerty D Jr, Studenski S, Laird R, Rigler S. A case-oriented web-based curriculum in geriatrics for third-year medical students. J Am Geriatr Soc. 2000;48:1507-12.
11. Duque G, Gold S, Bergman H. Early clinical exposure to geriatric medicine in second-year medical school students—the McGill experience. J Am Geriatr Soc. 2003;51:544-8.
12. Roscoe LA, Schonwetter RS, Wallach PM. Advancing geriatrics education: evaluation of a new curricular initiative. Teach Learn Med. 2005;17:355-62.
13. Varkey P, Chutka DS, Lesnick TG. The Aging Game: improving medical students’ attitudes toward caring for the elderly. J Am Med Dir Assoc. 2006;7:224-9.
14. Cankurtaran M. Türkiyede geriatri. Geriatri ve Gerontoloji. (ed): Servet Arıoğlu MN Medikal ve Nobel Tıp Kitap Sarayı. 2006,69-73.
15. Karadenizli D, Tander B, Sarıkaya S. How to create a geriatric medicine block in a university without a geriatrics department. Medical Education 2007;41:426-429.
16. Iris. Erişim adresi: <http://www.intersinema.com/iris-filmi> Erişim / tarihi: 2007.

Tablo 1. Modülün bilgi, beceri ve tutum alanlarında eğitim içeriği

Modül Eğitim İçeriği		
Bilgi	Beceri	Tutum
Normal ve patolojik yaşlanma	Yaşlı kimse ile görüşme	İşlevsellik üzerine odaklanmış bakım
Koruyucu hekimlik ve sağlık düzeyinin iyileştirilmesi	Aile ve vekillerle görüşme	Düşkün ve sakatlara saygılı olma
Hastalığın değişik görünümleri	Günlük yaşam aktiviteleri ve fonksiyonları değerlendirme	Sadece neler yapılabileceğini değil, idealde neler yapılması gerektiğini öğrenme
Temel geriatric sendromlar ve önemli hastalıklar (Demans, Osteoporoz, Osteoartrit vb.)	Etik konularda karar verme	Terminal dönemdeki birey ve aileye yaklaşım
Rehabilitasyon	Yaşlı bireyin fonksiyonel ve zihinsel değerlendirilmesi	Akılcı ilaç kullanımı
Farmakoterapi	Hizmet yönetimi	
Bakımın yönetimi	Kurumlar ve hasta ile birlikte çalışma	
Yaşlı istisarı	Akılcı reçete yazma	
	Disiplinler arası bakım	
	Bakımevi ziyareti	

Tablo 2. Modül programı

	1. GÜN	2. GÜN	3. GÜN	4. GÜN	5. GÜN
09.00-09.15	Açılış	Isınma	Isınma	Isınma	
09.15-09.20	Günün programı	Günün programı	Günün programı	Günün programı	
09.20-09.50	Tanışma	Senaryo 2 Koruyucu hizmetler	Senaryo 4 Osteoartrit	Senaryo 6 Demans	MODÜL SON DEĞERLENDİRMESİ (SON TEST)
09.50-10.20	Katılımcıların beklentileri Modülün amaç ve hedefleri Program tanıtımı				
10.20-10.35	ARA	ARA	ARA	ARA	ARA
10.35-11.20	ÖN TEST	Senaryo 2 Koruyucu hizmetler	Senaryo 4 Osteoartrit	Senaryo 6 Demans	MODÜL GENEL DEĞERLENDİRMESİ
11.20-11.35	ARA	ARA	ARA	ARA	ARA
11.35-12.20	Sunu 1 Yaşlıların sosyodemografik özellikleri ve koruyucu hizmetler	Sunu 2 Yaşlı hastada ilaçların farmakokinetiği ve ilaç etkileşimleri	Sunu 3 Terminal dönemdeki birey ve aileye yaklaşım, ölümü karşılamanın aşamaları	Sunu 4 Yaşlanma ile cinsel işlev ve genitouriner sistemde oluşan değişiklikler	KAPANIŞ OTURUMU
12.20-13.30	ÖĞLE YEMEĞİ	ÖĞLE YEMEĞİ	ÖĞLE YEMEĞİ	ÖĞLE YEMEĞİ	ÖĞLE YEMEĞİ
13.30-13.45	Isınma	Isınma	Isınma	Isınma	
13.45-14.45	Senaryo 1 Yaşlıların sosyodemografik özellikleri	Senaryo 3 Beslenme	Senaryo 5 Osteoporoz	Video 90 dakika 13.45-15.15	SERBEST ÇALIŞMA
14.45-15.15	ARA	ARA	ARA	ARA (15.15-15.30)	ARA
15.15-16.15	Senaryo 1 Yaşlıların sosyodemografik özellikleri	Senaryo 3 Beslenme	SERBEST ÇALIŞMA	Film Tartışma 15.30- 16.00	SERBEST ÇALIŞMA
16.15-16.30	Günün değerlendirilmesi	Günün değerlendirilmesi	Günün değerlendirilmesi	Günün değerlendirilmesi	SERBEST ÇALIŞMA